

Locuinta Redactorului:

si

Cancelaria Redactiunii:

e in

Strat'a Morarilor Nr. 13.

miorile nefrante nu se voru
sul decat numai de la coresponden-
tii regulari ai „Federatiunii“
intelli tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnal politici, literari, comerciali si economici.

Va esit Marti-a, Joi-a, Sambata si Domineca, demaneti-a.

Invitare de prenumeratiune

la

FEDERATIUNEA

pre patrariulu IV (opt.-dec.) 1868.

Incependum-se treiluniulu alu IV (opt.-dec.) a. c., rogamu pre p. t. doritorii de a avea acestu diurnal, se binevoiesca a stabili cu prenumeratiunea, pentru ca de o parte se ne scim orienta in privind sa nrului exemplarilor ce vomu avea a tipar, era de alta parte se potemu incununata ori-ce neregularitate in speduirea diurnalului. Totu-deodata rogamu pre acei p. t. omni, cari sunt in restantia cu pretiul de prenumeratiune, si alu caror numeru este un marisoru, se nu intardia a-si rafini secretele, ea se nu ni se mai adauga greutatile d'in acesta parte.

Condiunile de prenumeratiune, remane cele d'in fruntea diurnalului.

Redactiunea.

Pest'a, 10/22 opt. 1868.

In intielesulu promisiunei nostre d'in nrulu tr. publicam in nrulu de asta-di proiectul de lege deputatilor romani si serbi pentru egalea indreptare a natiunilor d'in Ungaria. Nu-lu republicam, pentru ca dora am ave sperantia, ca va trebui sa urmarim cu atentiunea in cursulu desbatelor, ca-ci dupa cum am spus in nrulu tr. si dupa ce se pot vedea si d'in darea de sema, ce urmeaza sa la vale, comisiunea de 40 a adoptatu proiectul publicat in nr. tr. alu deputatilor Kerkápolyi si Horváth si nu ne mai potemu indoi, ca acestu proiect se va primi si in dieta, delaturandu-se tote ele-lalte; ci-lu publicam numai pentru ca elu proiectul deputatilor romani si serbi, necuprinde-nici una pretensiune esagerata si fiindu-namai esfintia principielor de dreptate si ecuitate, in alaturare cu proiectul adoptat de comisiunea dietale, dovedesc apriatu enorm'a deosebire intre concepte de dreptu si egale indreptatirea intielege tota lumea care scie cugeta si cum intielegu si voru se le traduca in fapta ungurii de potere. Astufelii urmandu, se constatam si cu ocazie, d'in faptele cari ni stau innaintea lor, ca ungurii de la potere sunt totu cei vechi in privintia nostra, ca egal'a indreptatirea a loru este supriva nostra, ca promisiunile si afilarile loru au su si sunt neadeveru, in celu mai strinsu intielesu cuventului. Se constatam, ca prin o astfelii de cestiu natiunali, precum ca se pregatesc in primirea proiectului adoptat de comisiune, ni potemu pune in cuiu tota sperantia: ca ungurii voru respecta candu-va drepturile natiunei nostre, si se va fi candu-va possibile o adeverata fratstetate intre natiunile colocutorie. Se constatam, ca prin asta coruna a actelor constitutiunali cate au severitatea ungrilor de candu li-au datu Beust potere, d'in proiectul romanului si credem ca d'in proiectul totu celor alalti fi ai natiunilor neunguresci cari au majoritatea poporatiunei in Ungaria, s'a stinsu ultimulu radiu de sperantia: ca ungurii voru ajunge candu-va la cunoscinta de sine, ca ei, facandu-

socota cu impregiurările si raportele intre cari au să traiasca, cătu voru mai traia, se voru intorce pre calea adeverului, recunoscandu că nice o natiune nu mai poate suferi suprematia loru, si că fie cărei natiuni i competu drepturi, a căroru nerecunoscere este identica cu opunerea la unu torinte poternicu, care restorna in fine ori ce osbtaculu. Dara să constatam in urma si adeverulu, că fiindcă revolutiunari nu suntem, ci omenii păcii cari ne luptâmu cu armele dreptatii si a le adeverului pentru recastigarea drepturilor cari ni s'au usurpatu, — vomu suferi cu pacientia si asta lovitura constituionale a ungurilor de la potere; pentru că mai avem inca credint'a că dreptatea eterna inca nu s'a alungat cu totu de pre pamentu, si că daca o intielegu ungurii asie precum areta că o intielegu, nu o intielegu totu asie toti omenii si tote natiunile si poporele din lume. Mai avem inca credintia, că este cu nepotintia se nu triumfe candu-va o natiune, care se lupta pentru dreptate. Nou'a lovitura o vomu adauge la suferintele seculare si se creda si ungurii, că odata are se se impla si mesur'a acestor'a, că-ci fără capetu nimic'a nu este in lume. Fini-se-voru si suferintele noastre, precum se va fini chiaru si domnirea acelor'a, cari calca asta-di dreptatea in petioare. — Nicu unu guvern nu este marcatu in frunte cu nota eternitatii, cu atâtua mai putinu potre dură in seclusu lumineloru domnirea unui elementu care orbeca si acum prin intunericulu evului mediu.

Din suatu natiunale d'in Sabiu, a căroru sosire o asteptam in tota diu'a, nu ne indoim, voru areta in diet'a Ungariei, că legea cu care voru ungurii se multimesca pre celealte natiuni d'in Ungaria nu este neci mai multu neci mai putinu decatuna noua batjocura cu care ne onoreza fratstetatea unguresca. Deputatii nostri, in intieptiunea loru, voru afla calea cea mai patririta pentru salvarea onorei natiunali infruntate. Dupa parerea nostra, procedura cea mai corecta ar fi a face o declaratiune solemnă si dupa acea a parasi diet'a. Ori cum voru face, noi ne simtimu indetorati a intonă aci, că chiamarea deputatilor natiunei nostre este a documenta acum, ori neci odata, că sunt adeveratii reprezentanti ai intereselor alegatorilor loru.

D'in sinulu comisiunei in caus'a natiunatilor.

In siedint'a d'in 19 I. c. comisiunea a luat in desbatere speciala elaboratulu lui Horváth-Kerkápolyi. Puntulu d'antaiu s'a modificat, si s'a statorit, că fia-carui cetianu alu tieri i-este iertat a intrebuinta limb'a sa materna in tote adresarile cătra comun'a sa propria, si in cătu s'aru potte intielege cu ele in limb'a sa materna, si cătra alte comune; mai departe cătra juresdictiunea sa secularia seu besericesca, seu cătra organele acestor-a; si in fine si cătra diregator'a statului. — Paragrafulu 3, care trateaza despre limb'a institutelor si a scolelor private, s'a substituit prin § 23 alu operatului subcomisiunei. — § 5 s'a modificat astu-feliu, că protocoolele corporatiunilor besericesci mai inalte sunt de a se traduce in limb'a oficiala a statului; si protocolulu originalu trebuie substernut de-o data cu traducerea autentica. — §. 8 s'a modificat asie, că oficialii comunali sunt obligati a comunică cu locuitorii comunei in limb'a acestor a. — La desbaterea acesta au luat parte: Petru Mihályi, Ivacs Kovacs (ambii romani — de naștere), Nyáry, Bonis, Dapsy, Podmaniczky, Glatz, Horváth si ministrulu presedinte András. Serbii nu au fostu de fatia; ore acei doui domni, cari preindu a fi romani, ce mai cauta in acesta comisiune; ni se revoltă semiulu de onestitate, vediendu pre reprezentantii natiunei romane, că asista, si dau concursulu loru la acte, prin cari asupriorii nostri nebatjocurescu in modulu celu mai brutalu de pre lume.

Pretiul de Prenumeratiune:
Pre trei lune 4 fl. v. a.
Pre sase lune 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu 15 fl.

Pentru Romani'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.
Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru fise care publicatii
une separate. In Locul deschis
20 cr. de linia
Unu exemplar costă 10 cr.

Proiectu de lege

pentru regularea si asecurarea nationalitatilor si a limbelor in Ungaria.

§. 1. Dispositiune fundamente. In Ungaria urmatorile popore istorice ale tieri, precum: ungurii, romani, serbii, slovacii, nemtii si rusnici, se recunosc prin lege fundamentale de natiuni remnicolari, egala indreptatita, cu nationalitate politica si limba asemenea indreptatita.

Astfelu standardul natiunalu, colorile natiunali si portul natiunalu ca espressiune esteriora a nationalitatii, inca sunt de asemenea indreptatiti pentru fia-care natiune a tieri.

§. 2. Principiuri fundamentali. Pentru determinarea, regularea si representarea in sfer'a publica, a nationalitatilor si limbelor singulari, se stavesc de principiu: pluralitatea numerica a sufletelor, si arondarea comitatelor si districtelor, pre cum si cea a cercurilor de alegere si de administratiune se ordina a se face astiforma, in cătu acele se constea deca nu curat, dar' in mare seu in cea mai mare parte din un'a si acesa-si nationalitate a tieri.

Realisarea practica a arondarei se va regula prin o lege speciale. Pentru elaborarea unui astfelui de proiectu de lege, pe basca de eruiri indestulitorie, se va esmitre o comisiune remnicolarii constatatoria d'in tote nationalitatile tieri in asemenea proportioni.

§. 3. Aplicarea generale in josu. In comunele orasienesci si satesci, pre cum si in (cercuri) ¹⁾ comitate si respective districte, nationalitatea majoritatii respectivei poporatiuni, in cătu acesta majoritate este deja — seu prin arondarea ordenata ar' deveti — absoluta, altintre cea relativă, este: natiunalitate publica in tienutulu respectivu, si limb'a acesea-si majoritatii este limb'a officiosa a atatua a reprezentantiei politice seu politico-administrative, cătu si a tote deregulatorile publice de acolo — presupunendu, si se majoritate se tiene de un'a ore care-va d'intre cele membrii politicamente indreptatiti ai unui astfelu de locu (tienutu) ²⁾ cu luare in consideratiune a elementului, ce acolo seu in celu mai de aproape tienutu predominante, au dreptu a-si determina un'a d'intre cele siese nationalitatii ale tieri, de nationalitate publica, si limb'a acestei-a de limb'a officiosa.

Particularii acelor minoritatii, cari se tien de alta natiunie remnicolarii, au dreptul nemarginu a se folosi de limb'a loru natiunale, atatua in adunările reprezentantilor, cătu si in trebile loru propriu la oficiurile si judetiele publice, si resolvirile officiose au a urmă in acesea-si limb'a poporale si esercitata acolo, altintre resolvirile se facu in limb'a officiosa.

§. 4. ³⁾ Aplicare in susu. Fia-care natiune regnicalaria, care in consiliulu coronei nu e reprezentata deja prin unu ministru cu portfolio, pentru sustinerea intereselor propriamente natiunali, va fi reprezentata acolo prin unu membru luat d'in sinulu ei.

Mai incolu: fia-care natiune are se fia indestul reprezentata in cas'a de susu a dietei tieri, pre cum si la regimulu de tiera si la tote dicasterie si tribunale centrali ale tieri; in specie in fruntea comitatelor si respective districtelelor, unde face majoritate.

Acesti membri ai unei fia-care natiuni au caracterulu de insa-si propria natiunalitate, in specie membrii de o natiune regnicalaria in sine reprezentata in corpulu legislativ propriu natiunalitate, era cu membrii celorlalte natiuni impreuna, reprenta tiera.

Limb'a acelei natiuni regnicalarie care formeaza majoritate in tiera, e limb'a officiosa in aceste corporatiuni. In despartimentele singulare si in senate ince, si in specie la tote trebile concepute in alta limb'a, pertratarea se poate, era resolvirea trebe a se face in acesea-si limb'a. Era reprezentantii natiunilor in minoritate, au dreptul in dieta a se folosi de limb'a propria natiunale; si in acesta limb'a se suscep in diurnalul vorbirile loru ⁴⁾.

§. 5. Aplicare speciala in josu. Legile tieri, apoi ordenatiunile, emisele si transcrierile guvernului, si ale autoritatilor centrali de ori si ce specie, trebe a se comunica si respective a se publica pentru tote natiunile de tiera, si in specie cu municipiurile pe langa testulu originalu si in

¹⁾ Ambe voturile serbesci sunt pentru lasarea afara a „cercuri“, de ora-ce limb'a officiosa a acestor-a ar' fi ce-a a comitatului.

²⁾ Deca „cercuri“ s'ar lasa afara, atunci si acestu cumentu este superfluu.

³⁾ Hodosiu vre ca acestu §. se incepe astfelu: „Fia-care natiune va ave unu capu natiunalu denumit de maiestate, care ca atare e membru de jure alu casei de susu, si e capu perpetuu alu unui comitat natiunalu. Asemene, etc.

⁴⁾ Manoiloviciu nu vre dreptul liberu de limb'a in dieta.

limb'a propria natiunala, respective in limb'a oficiosa a acestor-a in testu de asemene autenticu.

Daca intre aceste dove teste s'ar escă dubietate, decide testulu primaru.

§. 6. Aplicare speciale in coordinare. — Representantiele, magistraturile si capii comitatelor, si respective distriptelor, pre cum si comunele orasienesci si satesci d'impreuna cu antistiele loru, apoi judecatoriele orasienesci, de comitatu seu distriptu si de cercu, pre cum tote oficiurile inferioare de administratiune, corespundu in susu cu autoritatile superioare in limb'a loru propria oficiosa, si (cu excepitiunea casurilor din §. 5.) primescu resolvirile, impunerile seu ori ce alte comunicari numai in acésta limba.

Totu asi, in limb'a propria oficiosa, corespundu intre sine autoritatile de aceea-si categoria seu coordinate, deca au aceea-si limba of., era deca nu, atunci pe langa testulu originalu alu limbei propriu, se folosesc limb'a oficiosa a autoritatilor centrali de tiera.¹⁾

§. 7. Limb'a oficielor in causele partilor. Causale litigiose, si peste totu tote trebile privatilor au de a curge in limb'a partilor. Dece inse partile ar fi de doue deosebite natiunitati remnicolarie, atunci in limb'a actorului²⁾, dar' partea ceea lalta are dreptu, in catu limb'a ei ar' fi usitata in acelui cercu, a se folosi de ea intru aperarea propria si in tote remeduriile juridice. Si er' deca numai un'a d'intre parti s'ar tienă de un'a d'intre cele siese natiuni ale tieri, seu deca numai limb'a unei parti ar' fi usitata in cercu respectivu de oficiu, — atunci in limb'a acelei-a, — deca inse neci una parte nu se tiene de ore-care-va d'intre cele siese natiuni remnicolarie, ori limb'a neci a unei parti nu este usitata in respectivu cercu de oficiu, — atunci in limb'a oficiala a autoritatii judecatoresci respective politico-administrative, si in acésta limba au apoi de a se face sentintele seu ori ce resolutiuni, pre cum si subscerernele la instantie mai inalte.

Representantii de dreptu seu mandatarii partilor, au dreptulu a se folosi seu de limb'a acestoru-a, seu de cea a oficiului.

Asemene: in cause criminale, cercetările si tote pertraptările au de a curge in limb'a inculpatului, si in acésta limba se facu sentintele si tote ori-ce alte decisiuni, presupunendu că inculpatul să tiene de un'a ore-care-va d'intre cele siese natiuni, seu că limb'a lui natiunale e usitata in cercu respectivu de oficiu; altintre in acea limba natiunale de tiera usitata acolo, care dupa declararea propria a inculpatului o pricepe mai bine.

In casu candu inculpatii fiindu mai multi, ar' fi de difereite natiunitati, atunci dupa impregiurari, seu are locu o delegatiune corespondentorii, seu pe langa anlicarea de inter-

Conformu acestoru dispusetiuni se purcede intru asculatarea martori, fia in cause civili, fia in cause criminale.

§. 8. Egalitatea natiunale pe terenul de cultu si instructiune — peste totu. Instructiunea natiunale cu scopu de cultura si proprietate universale, se declara de chiamare publica a statului. In conformitate cu acésta pentru inaintarea ei se dispune atatu prin midilocile proprie ale unei si fia-carii natiune, catu si prin asemene a-jutorare din midilocile statului.

De aci, fia-care natiune remnicolaria pentru ajungerea acestui scopu are dreptulu de a se intruni in totalitatea sa seu in parte, a formă asociatiuni publice seu reuniuni private, a fundă totu feliul de institute de invetiamentu si de cultura, a infinita fundatiuni, si peste totu pentru promovarea culturei si desvoltamentului natiunala in tote ramurile si in

¹⁾ Manoilovicu e in contr'a usului de doue limbe chiar si in acestu casu.

²⁾ Mileticiu vre limb'a acusatului asemene ca in causele criminale.

tote direptiunile, a se constitui intr'o universitate natiunala, si in totu modulu a validitate interesele proprie spirituali si materiali.

§. 9. In specie in scoalele populare, in institutie de invetiamentu, si in comunicatiunele acestora si ale cultului:

In tote scoalele populare, in tote institutie de cultura si instructiune, ale celor siese natiuni remnicolarie, limb'a propria natiunale este limb'a instructiunei.

Institutie natiunali si respective confessiunali de cultu si invetiamentu ale singuracelor natiuni de tiera suntu de dreptu si intru tote egali cu asemenele institutie publice de statu; in tote acele, unde se propune istoria pragmatica a tieri, are a se propune si istoria propria natiunale ca studiu obligatu.

Comunitatile de cultu si instructiune, autoritatile si institutie, pre cum si tote reunioni de cultura ale natiunilor remnicolarie, au dreptulu, atatu in intrulu loru, catu si in comunicatiunea esterna cu altele si cu guvernului si cu autoritatile publice, a se folosi de limb'a propria natiunale; si guvernului si autoritatile publice le respundu seu le dau resolutiuni numai in aceea-si limba.

§. 10. La universitatea tieri, la academie de dreptu, si alte scoale mai inalte seu de midilociu. La universitatea de tiera din Pest'a pe langa catedrele de invetatura pentru limb'a si literatur'a fia-carei natiuni remnicolarie, se voru radică inea catedre pentru propunerea legilor in limb'a propria natiunale a fia-carii natiuni de tiera; docentur'a fiindu libera in acele limbe si pentru ori ce alte studie, si esamenele potendu-se face in ori care d'intre limbele de propunere.

Asemene regula se va observa si la alte academie de dreptu, dar' numai cu considerare la natiunitati mai bine reprezentate in respectivele parti de tiera.

Nu altintre in institutie publice de statu pentru invetiamentu, fia acele inferioare, de midilociu, seu superioare, limb'a poporatiunii in alu carei midilociu se afla, se va introduce seu celu pucinu in parte de limba a instructiunei.

Era in acele parti de tiera, unde in midilocul ore-carei natiuni remnicolarie ast-feliu de institutie lipsescu, ele au de a se infinita in numeru corespondentorii.¹⁾

§. 11. Garantia. Dispozitiunile fundamentali ale acestei legi formeza o parte integrante a constitutiunei; ele se punu sub scutulu diplomei de incoronare, si intr'o formula corespondentoria au a fi suscepute in aceea si.

§. 12. Disputa si executiva. Acesta lege in partile, a caroru realizare nu depinde de la arondarea ordonata in §. 2, are numai de catu — era in cele-lalte parti, la ~~temporul~~ intră in existenta; si tote legile ~~seu~~ ordonatiunile anteriori contrarie acestei legi, se declară de storse.

Pest'a, 25 ianuariu 1867.

Dietă Ungariei.

Siedintia din 19 optovre a casei deputatilor.

Presedinte: Szentiványi; notariu: Bujanovits; din partea guvernului ministrii: b. Wenckheim, Groove, b. Eötvös, Horváth, c. Festetics si Lónyay.

Dupa autenticarea protocolului siedintiei din urma presiedintele presinta scrisorile venite.

Directorul causelor regali Carolu Ráth cere concesiune pentru a potè tenta procesu in contr'a deputatului Ladislau Böszörkényi, proprietariu alu diuariului „Magyar Ujság“, pentru neresponderea cautionii detiermurite in pun. 2. §. 80 cap. XVIII. a proc. pen. din 1848.

¹⁾ Manoilovicu vre instructiunea intr'o singura limba.

— Diceti copilului, scriu pedagogii, că nu pot face cutare lucru, că nu pot intielege cutare carte; ... diceti-o adese, si copilul celu mai bunu si mai intieleginte nu va mai cercă să faca acelu lucru, va inchide cartea si se va convinge chiaru, că n'ar pot să o intielega...

Dica-să natiunilor: voi n'aveti limba, voi n'aveti vitalitate, voi trebue să fiți subjugati, voi aveti să periti, voi n'aveti venitoriu... și, durere! dar fadeveru! natiunile aceleia vorpă, cu sangele june la anima, cu cugetarea via in minte, cu esuberantia deplina de vietia!

A sositu inse epoca, candu cauta să taca, d-nilor! cei cari temendu-se să nu devina si ei insii Romani sub impulsu generosa a renascerei, dñe cu mania: — Ce totu vorbiti de Romani, Romanismu, patria? ... vorbe suflete! ...

A! ve temeti d-loru, ca vorb'a disa adi pota camu balmint, ve temeti ca acea vorba *mane* să nu aiba unu intiesu deplinu in anim'a redescopata a poporului!

Au copilulu, care iubesc pe mam'a, ce l'a nascutu, o iubesc elu mai pucinu din dñua candu cu o voce, ce o moaleaza animor'a lui, o scie chiama: *mama*? Si candu dñlinicu repetim acesu santu nume, facemu noi o fanfaronada, o siaratania? ..

Natiunile ca si copilulu nu invetia a vorbi deodata si nu este o dñ suficiinte ca o natiune SE FIA. Acea natiune inse care are o vorba ca a nostra si care scie că este Romana, acea-a supt sceptrul dinastie alu lui Carolu I, va fi si VA FI, dloru, in totu atâta pucinu timpu, catu a trebuitu animei romane a invetia să iubesta pe Domnitorul nostru! Ea va fi,

Petr u Mihály i raporta in numele comisiunii centrali despre credetulu suplenitoriu, cerutu de ministrul internal in favorulu restituiri securitatii publice. Comisiunea centr. crede a fi destulu pentru scopulu atinsu sum'a de 60,000 fl.

Raportulu acestu-a se va tipari si apoi se va pune la ordenea dñlei pentru a se luă la pertratare.

Min. comunicatiunii c. Mikó respunde la intercaliunea facuta a de-una-dñ de deputatulu din Kecskemét Danila Horváth in cais'a delaturării pedcelor deportării bucatelor pre lini'a ferata de la Cegléd-Pest'a, asigurandu pe intercalatoriu, că a facutu disputatiunile posibile pentru inlesuirea de portului bucatelor.

Gregoriu Simay in numele său si alu condepnitilor Kéthelyi si Solomonu Gajzágó adresă ministrului finantelor una intercaliune, intrebaru: are de cugetu a presintă inca su decursulu sesiunii actuali proiectu de lege pentru s'ergerea or generalisarea vamelor de drumu si de puncti in Transilvania? si daca e, atunci pentru ce a dispusu esarendarea de trei ani a vamelor amintite?

Urmăza la ordenea dñlei pertratarea principiilor cardenali ale procedurei civili. Se cetește raportulu comisiunii centrali, in care se face intrebarea, că „invoiesce-se cas'a, ca procedur'a să se reguleze intr'unu opu sistematic si nu prin innovatiuni novelarie? si daca e, aproba cas'a urmator'a organizare a judecatorielor:

a) ca judecatoriele comunali se fia si impaciitorie?

b) ca instantiele mici se incete, si ca fia-care judecatoriu si judecatoriu să judece eschisivu numai ca foru primu seu numai ca apelativu?

c) ca ori-ce causa fara excepție să aiba trei foruri?

d) ca tablele districtuale să se desfiintieze?

Cas'a respunde cu „da“ la intrebările premise.

Intrebarea din urma e), că „invoiesce-se cas'a, ca tabl'a regia să nu se imparta de o cam data, ci pentru Transilvania să se desfiintieze alt'a separata?“ produse una disputa lunga si infocata.

Laur. Tóth nu poate consemni cu comisiunea judiciaria, care, in contr'a proiectului ministerial, propune, ca in locu d'a se infinita mai multe table districtuale, să se sustina numai cea regia din Pest'a; pentru că interesulu celor 12 milioane locuitori ai Ungariei pretinde, ca administrarea justitiei să descurtase, si părtăcește, ca să se desfiintieze mai multe foruri apelative provinciale, — acésta este una necesitate imperativa; — exemplulu Angliei, Franciei, Olandiei si alu Belgiei ni poate fi celu mai bunu indreptariu in privint'a acésta. Deci partene se proiectulu ministrului justitiei.

Balt. Halász se declară in contr'a parerilor desfasurate de antevoritoriu.

Adolfu Dobrzański combate cu argumente tari procederea comisiunii judiciarie judecandu din punctul de vedere alu natiunitati, — si face atenta cas'a, că patria acésta constă din mai multe popore, si venitorii Ungariei este pericolitatu, daca se va primi propunerea comisiunii judiciarie. Salatura celor dñe de Laur. Tóth si proiectului ministerial.

Sam. Bonis se incercă a combate pe L. Tóth si Dobrzański, dñe intre altele, că infinitarea mai multor table regie ar' recere prea multe spese; springesce proiectulu comisiunii judiciarie.

C. Németh, Maur. Zmeskál pledea in favo-ru proiectului ministerial, Besze asemenea, dicundu, că „daca amu avă numai o moră, atunci

daca noi cesti chiamati a-i face educatiunea, vomu sci să re-petim necontentit: ce este a fi Romani? ce trebuie să fi natiunea Romana! Si candu dicem *nattune*, noi nu punem detorielor nostre pentru cultivarea romanismului hotară, ce-i pune injustit'a politica; ... mai alesu acolo trebuie să spunem adese, ce este a fi Romanu, unde mai multu adi să uitati acésta.

D'in acésta privintia, d-nii mei, si pe catu spesele ministrului permisu, am cercetatu de mai multi ani si provincie romane mai pucinu cunoscute, ér' in anulu acesta partea insomnata din provincie romana atâta de ignorata de noi, a ISTRIEI si mai de totu ignoratulu coltisoru din Dalmatia locuita de frati ai nostri, cari se numesc *Mavro-Valachi*, *Romani Negri*, cum tierelor nostre le diceau Turcii *Cara-Iftaoi*, *Cara-Bogdania*...

Nu este tocmai unu raportu, ceea ce voi să am onorea de a ve citi adi, dloru membri, ci mai multu unu angajamentu publicu cîtra ilustr'a corporatiune, de-a presintă la tempu unu memoriu detaiatul a supr'a cercetărilor ce facui in iunie si iuliu trecentu in provinciele indicate.

Asta-di ieu libertatea, dñii mei, numai a atrage aten-țiunea dvostre a supr'a unor obsercatiuni, ce facui, la oca-siunea unei alte caletorie a mea literaria, in frumos'a provin-cia a *Friulului*. — Aceste obsercatiuni se refera la dialectulu acolo vorbitu, si care, cum mi se pare, n'a observat inca nimeni, conserva minunate asemenea cu limb'a nostra romana.

Nime mai bine de catu dvosatra dloru nu scie, de ce momentu e cunoscinta dialeclorul neo-latine la solutiunea di-

FOSSIORA.

Societatea academică Română.

Siedintă solemnă de la 15 septembrie
sub presedintia M. S. Domnitorului.

Discursul rostitu de d. V. A. Urechia.

I.

Domnilor!

Natiunile ca si individii, daca nu cauta spre trecutul loru, nu scu să-si veda venitoriu.

Natiunile ca si individii, daca nu-si recunosc rudele si amicile, sunt amenintate de a se vedea singuri in dñ'a pasului si a durerei.

Romanul atunci, dñii mei, au decadiutu, candu au uitat trecutul, candu elu nu mai scu, că numele de *Romanu* apartine unei immense familie, de care evenimentele l'a fo-stu separatu.

Adi, deseteptati de cele ce se facu si se proiecteza de mare in jurul tronului Vostru, Prea Inaltate Domne, Romanul simte epoca reinviri, cum simte in martiu floarea ascunsa sub zapadi, sosindu radi'a sorelui ce o va incaldu; adi M. T. Romanii au inceputu a simti lips'a de a si-aminti de gloriele trecutului si pe tota dñ'a ei le desmormenta cu piositate si cauta in jurul loru să reafle acei frati de sange, cari să convinga pe cei ce nu aru fi convinsi inca, că Romanul nu mai e singur pe lume in dñ'a necazului spre a plange, si nici in dñ'a glorielor spre a se inviosia si a iubi!

mai forte pucini aru potè trai cu placinte si co-

Col. Tisza se incercă a nimici argumentatiunea celor ce sustinura proiectul ministerialu.

A. Dobrzansky ià enventu in cestiune permanenta si respunde lui Col. Tisza, cu privire la cele d'in punctul de vedere alu naționalitătilor, imandu, că comis. judiciaria a fostu nedrépta că poporele nemagiare ale tierii, că-ci le-a suspiciuatu, — dreptu dovedea ceteșe urmatorulu pasu alu portului comisiunii respective: „Comisiunea a tie-ru inaintea ochilor si ace'a impregiurare, că de-centralizarea (forului apelativu) ar' potè fi isvorulu dorintie, cari nu s'ară potè inplenă fără da-nă administratiunii justitiei.“

C. Tisza si Bonis respundu lui Dobrzansky aplicandu pasulu citatul.

Frid. Bömhés propune, ca pre bas'a legilor 1791, 1847 art. I. — ale Transilvaniei si celor 1848 art. VII § 5 si art. XVI punc. e) alc. Unariei, cas'a sê enuncie prin decisiune asecurarea folosului limbei locuitorilor fondului regiu la tabl'a găia, ce are a se inffintia in Transilvania.

Mich. Binder sustiene, că motiunea lui Bömhés asta-di n'are locu neci intielesu.

Sig. Popu abstâ.

Aloisius Wlad springesce. proiectul ministerialu, fiindu mai favoritoriu locuitorilor patriei de stu celu-a alu comisiunii judiciarie. Cuventarea lui in numerul viitoriu.

Lud. Horváth ea raportorul comisiunii judiciarie se nesuesce a combate tote argumentatiunile contrarilor propunerii com. jud.

La intrebarea facuta de presedinte cas'a primește opinioanele comisiunii judiciarie desfasurate in sedinti'a de asta-di.

Sedinti'a d'in 20 optovre a casei de putatilor.

Presedinte: Szentiványi; notariu: Bujanovics; in partea guvernului ministrii: c. Mikó, Horváth, Lónyay, Gorove si b. Eötvös.

Autenticandu-se protocolul sedintiei trecute presedintele enuncia scrisorile incuse, intre aceste si credintiuna deputatului Acatiu Baratay, alesu in cercul Vingardului in comitatul Albe Inferiore, care se tramite comisiunii verificatorie.

Ministrul comercialui Gorove presinta unu proiectu de lege in caus'a vamei si a comercialului; acesta se va tipari, si trecundu prin sectiuni, va fi pusu la ordenea dîlei pentru a se luă la pertratare.

Trecandu-se la ordenea dîlei, se continua desbaterea raportului comisiunii judiciarie in caus'a li-niamintelor principali ale procedurei civili; se desvoltă una disputa lunga, la care luă parte unu numru mare de oratori.

In urma presedintele punte intrebarea: primește cas'a raportul comisiunii centrali ori ba?

Două-dieci si cinci deputati ceru votare nominale, resultatul acelei-a fu: 153 insi votara in contra raportului comisiunii judiciarie, 81 pentru acela-a, ér' 166 insi absentara, unulu nu votă. Cu acela se termină sedinti'a.

Statutul organicu

alături de biserice ortodoxe romane d'in Ungaria si Transilvania.

Dispuseiuni generali.

I.

Biserica ortodoxa romana d'in Ungaria si Transilva-

ni'a, ca biserica autonoma, dupa dreptulu ei canonicu garantat si prin art. de lege alu IX din anulu 1868 si-reguleza, administreaza si conduce afacerile sale bisericescii scolarie si fundatiunali in tote pările si factorii sêi constitutivi, independente dupa form'a representativa.

Statutulu org. presinte privesc data la organizarea bisericei ortodoxe romane, d'in intreg'a provincia metropolitana d'in Ungaria si Transilvania.

II.

Elementul acestei provincie metropolitane este clerulu si poporulu creditiosu; éra pările constitutive a le ci:

1. parocele,
2. protopresbiterale,
3. monastirile si
4. eparciele.

III.

Pusotiunea, ce o are in biserice clerulu si poporulu provinciei metropolitane, dâ dreptulu de a participa individualmente ori prin representanti la tote actiunile bisericescii, scolarie si fundatiunali, si i-impune detori'a de a suporta tote greutăatile, de la cari este conditiunata bunastarea bisericescii.

Fia-care parte constitutiva a metropoliei are dreptulu a regulă, administră si conduce independinte de alta parte constitutiva si-si egala afacerile sale bisericescii, scolarie si fundatiunali, — si fia-care parte constitutiva mai mica si-continua actiunile sale bisericescii, scolarie si fundatiunali in afacerile pările constitutive mai mari pana la metropolia prin reprezentantii sêi.

IV.

Tote actiunile părilor constitutive amintite in punctele precedinti se indeplinesc prin Sinodele parociale, protopopesci, eparciale si congresulu naționalu bisericescu (si nodulu metropolitanu).

V.

Pentru regularcea, administrarea, si conducerea afacerilor bisericescii, scolarie si fundatiunali, se va asiedia căto unu comitetu si căto o epitropia in fia-care parocea si protopresbiteratu; éra in eparcia si metropolia căto unu Consistoriu.

VI.

Jurisdictiunea bisericesca atât in afacerile județiali, cătu si in cele administrative se va exercia prin scaunele protopopesci, ca instanti'a 1. prin consistoriele diocesane respective celu arcidiecesanu ca instanti'a 2. si prin consistoriul metropolitanu ca instanti'a 3.

Dispuseiuni speciali voru indică obiectele, in privinti'a căror cursulu instantiilor se schimba.

VII.

Spre efektuirea vre-unei dispuseiuni, ce se face prin vr'o jurisdicțiune său autoritate bisericesca, se potu intrebuinta numai mediloce bisericescii si morale. In casuri extraordinare de renititia inse, spre sustinerea ordinei bune se poate recerca si asistenti'a potestatei civile.

VIII.

Pentru midilocele intelectuale si banale necesarie spre ajungerea scopurilor bisericescii, scolarie si fundatiunali, au a se ingriji pările organice ale metropoliei, éra in casu de lipsa se voru adresă cătra statu pentru ajutorire.

IX.

Spre sustinerea unității dogmatice intre cele doue metropole — romana si serba, precum si spre aperarea intereselor comune ale religiunii ortodoxe resaritene, se constiu unu sinodul comunu, constatatioru d'in ambii metropoli, si d'in episcopii sufragani ai acestoru doue metropole.

Constituirea acestui sinodu se rezerva contilegeree im-prumutate cu ierarci'a serbesca.

X.

Recapitulandu cele espuse statutulu organicu presinte tracteza dara despre urmatorie:

1. Despre parocie.
2. " protopresbiterate.
3. " monastiri.
4. " eparcii si
5. " metropolia.

CAPULU I.

Despre paroacie.

§. 1.

Paroaci'a ca comuna bisericesca este complexul crestinilor intruniti cu midiloce materiali si morali, spre a susține un'a său mai multe biserice, scole si cimenterie, unulu său mai multi preoti si invetitori, precum si cel'a-l-altu personalu trebuinciosu. Ast-feliu de paroacia se numește: matra.

§. 2.

Complexul acelor crestini inse, cari nu sunt in stare a-si tienă parocu, scola si cel'alaltu personalu trebuinciosu, se alatura la o paroacia matre vecina, sub nume de „Filia,” avendu in afaceri bisericescii, scolarie si fundatiunali asemenea a drepturi si detorintie cu consotii loru d'in paroaci'a matre.

§. 3.

Deca vre-o filia aru vré să se faca paroacia matre, are a petitiună la scaunulu protopopescu, documentandu cumă in stare, a se sustine ca paroacia matre, in intielesulu §-ului 1.

Ast-feliu de cauza dupa ascultarea paroaciei matre se substerne consistoriului respectiv spre decisiune finale.

§. 4.

Deca vre-unu estraneu vre a se asiedia intr'o paroacia si a se face membrulu ei, este detoriu a se legitimă inaintea si-nodului parocialu, că este de relegea gr. or. si numai dupa o ast-feliu de legitimare si decursu de 6 septemane se va bucură de incorporare in acea paroacia si de drepturile ei parocale, dara va fi totu-deodata detoriu, a portă si greutătile asemenea celor'a-lalti parociali locali.

§. 5.

Afacerile paroaciei se indeplinesc 1) prin sinodulu parocialu, 2) prin comitetulu si-nodului parocialu si 3) prin epitropia parociala.

I.

Sinodul parocialu.

§. 6.

In sinodulu parocialu iau parte toti parocianii de sine statatori, nepetati, cari si-implinesc detorintele parociale.

§. 7.

Agendele si-nodului parocialu suntu:

1. Alegerea membrilor comitetului si-nodului parocialu;

2. Alegerea parocului, capelanului, diaconului, epitropilor parociali, profesorilor si invetitorilor;

3. Esaminarea si aprobararea proiectelor comitetului parocialu: despre edificarea, repararea sau indiestrarea bisericescii, scolei, casei parociale, sau altoru realități bisericescii, scolarie si fundatiunale;

4. Esaminarea si aprobararea midilocelor proiectate d'in partea comitetului parocialu, pentru inffintarea fondurilor spre scopuri bisericescii, scolarie si filantropice;

5. Esaminarea si aprobararea proiectului comitetului parocialu pentru dotatiunea parocului, capelanului, diaconului, profesorilor, invetitorilor si celu'a-laltu personalu trebuinciosu.

6. Alegerea representantilor pentru alegerea membrilor si-nodului protopopescu, eparcialu si a congresului naționalu.

7. Priveghierea, ca comitetulu si epitropiele parociali

bele limbe in comparatiune au adus la terminatiunea vorbelor *us*, *um*, etc. — Pe candu Italianulu a mantinut voca-lia *u* ori au mutat-o in *o*, Romanulu si Friulanulu au suprimat-o in scriere, daca nu de totu si in rostire. Friulanulu scrie *grass*, *gross*, *lung*, *om*, *an*, *vin*, *fen*, éru nu *grasso*, *gross*, *lungo*, *anno*, *vino*, *fino*.

Considerata limb'a friulana d'in respectulu glosariului, cu tota prudintia, ce se cere la asemenea lucrare, nu potu ne-scine să nu remana in mirare, candu asta asemenea ca aceste: *nanche-une*, nici unu, buer-bôre ratierazze, in locu de *anitra*, lumina-lumina, tate, mamme, azze (atia), obreos (ovrei), vetran in locu de vecchio- (betranu), barbosu, vojos (voiosu), discolz, dojos (duiosu, ér nu doglioso), luminos, nassut (nascutu), pierdutu, anchie (ancora-anche) credinze (credintia) piel, piei, *con buncur* (cu bucuria): acum-o-a, cum, ce? (ce?) palosi, friulanu: *paloss*, *stramb*, *gular* (guler), *chiameruzze* (camarutia) sigur, babe (baba-vechia,) arrenda, scorze (scortia,) manezzins (manusi ér nu guante), dispoiat. — Io blastemi. Io vaietu — Io vai (eu plang), a sbiera in fr. sberli etc. Clopot, sclopă — clopodiz, crepare, piarseke, jepur; micuente (imi cuvine). *Bussat* — a sarutá (de la Busa) — E stupenda mai alesu intelnirea in ambele limbi de vorba, cari fenem-nulu si-lu facu cu unu cuventu cu totulu altulu: asta de exemplu — *catea* romanesc, numai in friulanu *lu-afamu in chizze*. Asta ori cătu de trivala fia vorb'a porcu, face si la Bucuresci si la Udine *scrave*.

(Va urmă)

verselor intrebări, ce noi insi-ne agitâmu, relative la cultura si fisarea proprietății noastre limbe. — D'in acestu respectu, speru eu indulgint'a dvostra pentru nesuficiențele pre-gatiri ale observărilor limbistică, ce adi, in modu marturisescu neasteptat, sum chiamat a espune publice inaintea dvostre.

II.

D'in trei respecte, dloru, se potu compara intre sine două idiome; d'in respectu alu glosariului, d'in respectu alu informației vorbelor si d'in respectu alu sintasei lor.

Conclusiunile, ce se trag la inrudirea limbelor d'in glosariul loru, sunt, cum sciti, dloru meu, supuse la grave eronări. O fortuita egale combinatiune de sunete, o imprumutata vorba supt diverso influențe politice, de vecinătate, de cultura, etc., nu potu să dea concluziuni filologice stricte dictăe.

D'in acăsta privintia deci, dloru, observatiunile mole vorb fi prezintate cu cea mai mare precautiune si numai atunci, candu, d'in cele-lalte referintie vorb fi argumentatul a su-pătese.

Pe cătu este, dloru, necunoscuta inca nouă, pe atât'a si minunata identitatea de procesura, cu care dialectulu de la *Udine* si limb'a romana si-formeza diversele puseiuni silabice si flexiuni ale vorbelor asediate de ele in legature sintetice.

Aicea d. e. nu este numai o procesura a limbelor nostră de a altera sunetele ti, di l, a, c, o, că-ci lasămu de a vorbi de alterarea lui c, g, cari sunt comune si limbelor italiane, franceze, spaniole si portugese. Friulanulu ca si Romanulu schim-

**)* Orto-graf'a friulana nu este otarita: Se serie z dreptu ti, de si se pronuntia nu ca z ci ca ti romanu aproape.

să se implinesca chiamaarea după prescrisele acestui statut organic;

8. Substernerea decisiunilor sale prin protopresbiterulu consistoriului concernante, spre pertractare ulteriora.

§. 8.

In dîu'a celebrarei sinodului parocialu are a se tînē sănta liturgia cu chiamaarea ducului suntu.

§. 9.

Diu'a celebrarei sinodului parocialu impreuna cu obiectele pertractandate au a se publica în biserica cu optu dile mai înainte prin parocul locului, si a se dă de scire protopresbiterului, ca iertandu-i impregiurările, să pota luă parte si elu la sinodul parocialu.

§. 10.

Presedintele ordinariu alu sinodului parocialu este parocul, ér' unde statuinea acestui-a este veduvita — administratorul parociei; este detorii in se, a cede presidiul protopresbiterului, deca acel'a este de fatia, in care casu d'insulu ocupă locul de vice-presedinte.

Findu parocul, respective administratorul, impede- catu, de cum-va in parocia sunt si alti preoti, atunci celu mai betranu in servitii occupa presidiul; éra lipsindu si acest'a, protopresbiterului este indreptatitu, a substitui vre unu preotu si d'in alta parocia de presedinte.

Presedintele este responditoriu pentru ordinea cea buna, este detorii a propuno obiectele spre desbatere si per tractare, nepotendu-se pertractă nici unu obiectu, pre carele d'insulu nu l'au pusu l'a ordinea dilei.

Membrii sinodului inca au dreptul, de a face propuneri spriginito celu putienu de trei d'intre d'insii, si presedintele este indetoratu, a defige ordinea pentru pertractarea loru inca in decurgerea acelui-a-si sinodu.

§. 11.

Presedintele are dreptu, a disolvă sinodul parocialu d'in caus'a disordinei, fiindu detorii despre acestu casu a referi protopresbiterului, éra acest'a consistoriului concernante pentru pertractarea ulteriora.

§. 12.

Sinodul parocialu se va tînē regulatu odata in anu in lun'a lui ianuariu; se pota tînē in se si estraordinariu, daca acésta aru cere-o vr'unu obiectu d'in cele espuse in §. 7., spre exemplu: alegerea parocului, capelanului, diaconului, epitropiloru, profesorilor si invetiatorilor.

§. 13.

Sinodul parocialu, ce se va tînē pentru alegerea parocului, capelanului, diaconului, profesorilor si invetiatorilor, se conchiamă prin protopopu, carele totu-odata e si presedintele unui asemenea sinodu.

Protopopulu inainte de sinodu se intielege cu comitetul parocialu in privint'a individilor candidandi, carii, aspirandu la trept'a preotiei, trebue să fie teologi absoluti, apti si per tractarea inveniatoresca, si provediuti cu atestatulu consistoriului despre calificatiunea loru de a imbracă postulu preotescu.

Éra individii, cari concurg la vr'unu postu de profesor si invetiatoriu, trebue să produca testimonie despre absolvitele studie preagatitorie prescrise, precum si atestatul de calificatiune de la consistoriulu episcopal.

§. 14.

Sinodul parocialu si-alge d'in sinulu său d'intre ceialalti membri parociali unu său doi notari spre portarea lucrurilor scripturistice, cari de cum-va sunt alesi d'intre membrii sinodului au votu decisivu,

§. 15.

Spre aducerea unei decisiuni valide se cere padîrea formelor in §. 9, 10 si 13 si majoritatea voturilor membrilor presinti.

Daca voturile sunt egali, decide votulu presedintelui.

§. 16.

Recursele contr'a vre-unei decisiuni a sinodului parocialu se potu face in 14 dile la scaunulu protopresbiteralu, de unde se inaintaza la consistoriulu episcopal.

Recursele intrate dupa espirarea a loru 14 dile nu se iau in consideratiune. (Va urmă.) ,Tel. Rom."

Veniturile statului pre anulu 1869.

Perecipienti ordinari:	Percep-	Eroga-	Vonitu
Ministeriulu de finantie.	tiune	tiune	curatru
f l o r i n i			
Darea funduaria . . .	34.662,000		
Darea caselor . . .	5.792,000		
“ castigului personalu . . .	7.415,000		
“ de venit . . .	6.435,000		
Restantie de la cens. regiu	17,000		
Sum'a:	11.293,000	24,000	53.678,000
Dari de consumu:			
Darea vinarsului . . .	5.749,200		
“ vinului . . .	1.834,200		
“ maltului . . .	1.133,700		
“ carnei . . .	1.575,900		
“ zucharului . . .	1.000,000		
Sum'a:	11.293,000	138,000	11.155,000
Venituri:			
Sare	11.411,800	2.714,600	8.697,200
Tabacu	22.571,000	13.561,000	9.010,000
Lotto	2.740,000	1.739,000	1.001,000
Sum'a:	36.722,800	18.014,600	18.708,200

Competitie :			
Timbre	3.962,000	81,500	3.880,500
Tacse si competitie de dreptu	6.512,000	32,000	6.480,000
Vam'a drumurilor si a pondurilor	204,700	3,700	201,000
Marcarea pondurilor	23,500	10,200	13,300
Sum'a:	10.792,200	127,400	10.574,800
Averea statului :			
Bunurile statului	4.230,500	2.218,500	2.012,000
Edificiile „	50,800	30,600	20,200
Padurile „	2.307,600	1.745,400	562,200
Caducitate	71,500	28,000	43,500
Mine si monetarie	23.777,900	23.325,300	451,600
Averea miscatoria a statului	115,000	—	115,000
Sum'a:	30.553,300	27.347,800	3.205,500
Percepțiuni diverse			
Sum'a totala:	143.497,800	45.909,800	97.588,000
Ministeriulu de interne	23,000	—	23,000
Ministeriulu de comerciu			
Post'a	3.515,500	3.515,500	
Telegrafele	787,100	787,000	
Competitie montano	32,000	—	
Sum'a:	4.334,600	4.302,600	32,000
Ministeriulu de cultu si instructiune	57,000	—	57,000
Sumariulu :			
Ministeriulu de finantie	143.497,800	45.909,800	97.588,000
“ “ interne	23,000	—	23,000
“ “ comerciu	4.334,600	4.302,600	32,000
“ “ cultu si instructiune	57,000	—	57,000
Percepțiunile ordinare preste totu	147.912,400	50.212,400	97.700,000

Varietati.

* * (Incendiu mare). Locuitori comunei „Stretea“ d'in Transilvani'a, comitatulu (prefeptur'a) Huniador'a, Cerculu Dobr'a, fura cercata la 5 octobre a. c. de unu focu infricosită, care prefaci in cenusia 20 de case — d'intre care neci un'a n'a fostu asecurata — d'impresa cu tote fructele ce se aflau adunate in giurulu loru. — Deci apelam la sentiu si bunavoint'a fesce carui romanu adeveratu, a concurge spre ajutorarea famililor acestor'a, pe care furibundul elementu natural le a lipsit de tote midilocle vietie; acésta o facem cu atâtua mai virtosu, ca nu cum-va nonorocitele familie devemite la sapa de lemn, să devina si viptim'a fomei si a iernei, ce se apropiat. Ofertele marinimoze se potu face la Redactiunea foiei acestei-a, despre ce să va face societa publica, precum si la notariulu comunale, Petru Lucatusiū in Dobr'a, post'a ultima Dobr'a. *)

* * (Quid est „Hungari'a“) Dlu dr. Kautz profesorulu dreptului publicu ungurescu la universitatea pestana definieza Ungari'a astu-felu: „Ungari'a — in intielesu strinsu — cuprinde in sine totu teritoriulu d'intre Dunarea, Tis'a, Dra-v'a si Sav'a, — apoi Croati'a si Ardealulu, care inso nu mai este iertatu a se numi „tiera“ (!) (pentru că acum este numai o parte, unu districtu alu Ungariei — Királyhágontul rész!); — in intielesu largu afara de teritoriile atinsu mai cuprind urmatoriele „provincie“: Galiti'a (si pote si Poloni'a) Serbi'a, Bulgari'a, Munten'a si Moldova (adeca Romania libera), cari sunt scose cu nedreptulu de sub suveranitatea regelui respectiva a coronei Ungariei; dar' regele la in-coronare jura, că le va reanesa său celu putienu se va incercă a le reanese coronei unguresci! — Adeca Ungari'a se estinde: „Adriatol a tengeri“ (de la M.adiatica pana la M. negra)! — Apoi voi, fiul lui Quirinu, să nu mai eutezati a spune lumei, că pamentulu cumpăratu, aperat si sustinutu cu sange romanescu, se estinde pana la Tisa, pentru că cometi crima in contr'a conceptului celui chimeric alu imperiului celui mare magiaru, care afara de Marea-negă si Marea-adriatica nu mai vră a cunosc alte margini!! — Unu „ben evolutus auditor.“

* * (Congresulu romanu d'in Sibiu nu recunosc esistinta a Banatului.) La desbaterea statutului organicu alu bisericei gr. or. dep. congresualu Radulescu — onore lui! — pledă cu arguminte ponderose pentru nomenclatur'a: „biserica ortodoxa d'in Ungari'a, Transilvani'a si Banatu“, in contr'a proiectului comisiunei respective, care pretinde că, ca biserica să se numeasca numai „d'in Ungari'a si Transilvani'a.“ Dar' ce să vedi! o ciora nu scote ochii la ceealalta si asié „inaltulu“ congresu, impreuna cu „scumpii“ săi pastori decise „gratiosu“ prin majoritate absoluta, că Banatulu nu mai esiste, prin urmare nici nu pota fi vorba de d'insulu. A uitatu ore congresulu in intieptiunea sa chiaru si istoria cea mai recente a Banatului de la anulu 1860 incoce? Si nu si-aduce a minte acestu corpu romanescu de comediu insultatoria, ce a jucat-o guvernul de atunci cu poporul Banatului va să dica cu romani si d'in Banatu, emanandu o resoluție imperatesca, prin care se lasa in voia poporului a decide despre sortea tieri sale, si dupa ce minoritatea multu precumpenatora se declară alternativu său pentru autonomia Banatului

*) Tote foile romane sunt rogate a da locu acestor orduri in pre- tiuitele loru Colone.

său pentru incorporarea cu Transilvani'a, atunci totu asochi guvernul prin alta resoluție era-si imparatesca decretă fusunarea Banatului in Ungari'a pre bas'a drepturilor istorice (?), batandu-si jocu de voint'a universala a poporului, care e supren'a lega a statului, si dandu de ghechiu maiestatea. Ore nu scie congresulu, că poporul Banatului batjocuritu si insultatu in modulu celu mai obraznicu a protestatu solemnulu in fat'a lumei in contr'a acestor procedure ne mai pomenite intr'unu statu civilisatu, si numai de sila s'a supus fortiei brutale si nemorale? Séu dora si unu congresu romanu veneza dupa gloria, de a fi contribuit cele cu potintia, spre a sterge din inim'a romanilor banatianii semtiul de moralitate si dreptate in viet'i a publica a statului In adeveru n'avemu de a ne mira de proiectul lui Horváth — Kerkápolyi, si era-si n'avemu a ne mira, că guvernul magiaru asta-di nu-si mai incapte in pele de ingamfare fatia cu aceste blonde oi romanesci, pe cari le pota tunde si mulge dupa placu, si dreptu are si „Pesti Napló“ că asié ce-va-numai cu romanii se pota intomplă. Perirea ta d'in tine Israile!

* * (Congresulu bisericeseu d'in Sibiu) s'a declarat cu majoritate de căte-va voturi pentru alegerile indirecte. Asie, deca vroi să coci pane buna, trebuie să iezi sita desa. Ore cu ce să mai combatem pre magiari, candu ne impută, că n'avemu idea de constitutiune? Dieu, strabunul Ovidiu numai pe romanii de asta-di i-a potutu avă in vedere, candu a eschiamatu: „Omnia jam fiunt, fieri quae posse negabam.“

* * (Culesu de vîie) Estragemu urmatoriele d'in o scrisore ce ni veni d'in Halmagiu: Credu a nu fi de prisos a atinge pre securt culesulu viilor in Halmagiu si giurul (in cottulu Zarandului.) Inainte de asta cu patru ani la prunerea unui economu bunu, a duii vcomite A. Francu, se incercă familiarisarca cultivarei viilor in sinulu muntosu alu Zarandului, si succesulu ce a incoronat prim'a incarcare, a indemnatur pre multi a urmă exemplulu, astu-felu, in către adi giurul Halmagielului este infrumsetat cu una frumosă cununa de viu, cari estu-tempu ne remunorara cu produse cătu se pota de imbucatorie. — Culesulu de estu-tempu a atrasu unu numeru frumosu de intielegintia, care, la sunetul musicii si insufletita de resultatele bogate, petrecu pana către sera in ceea mai mare placere. — Amu regrotat multu lipsa dui Francu.

* * (Faptele cele salutare ale reg. Isabela) indeplinite de la iuliu an. 1866 pana in jul. an. 1867: 1) In 2 jul. 1866 nimici tote garantile constitutiunii; 2) in 31 jul. dispune prin Gonzales Bravo impedecarea intr'unirilor si pedepsește cu cea mai crudela asprime po cei ce cutesea a se intruni; 3) in 23 sept. prin tribunalulu militaru judeca la morte 33 indiviidi, ér' pe 54 pentru a fi internati; 4) in 29—30 prin Narvacz arestă pe mai multi membri ai camorei (intre acostii si pe Rios Rasas si Salavarrias) pentru adres'a indreptata reginei in contr'a ministrilor, pe presedintele senatului Serrano inca la prinsu si l'a deportat d'impresa cu ceialalti pre insulele canarie; 5) in 30 dec. disolve cortesulu; 6) in 15 jan. prin comandantele supr. Cheste procede intr'unu mode draconicu in contra presci si a toturor scrierilor politice, amenantandu cu morte pe cei ce voru face politica contraria guvernului; 7) dupa rescold